

Česko-lužický věstník

číslo 4 / duben 2016

ročník XXVI

Jan Arnošt Smoler

Miladzi

Bóh lubosće je jebak překlepany!
Hdyž wóndano će widžich na dnju krasnym,
da pytnych jeho w twojim wóčku jasnym;
Što sćini pak tón šelma dokonjany?

Wón do wutroby kłok mi třěli žahły.
A twoja ručka, hewak takle miła,
je hlubšo do njeje jón zastorčila.
Snadž změju z tajkej ranu nětk kónc nahły?

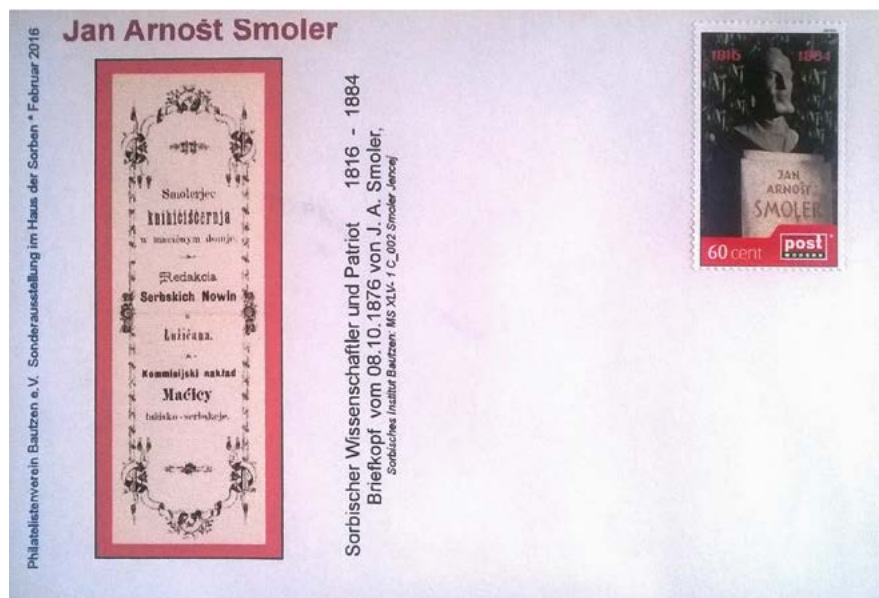
Tuž, Milada, smil so na horju mojim!
Najlěpje wutrobu by zahojila,
hdyž by ty twoju k mojej přiložila; –
Kónc wzac mi njedaj z dolhim dličom twojim!

Miladě

Bůh lásky je přec šibal nad šibaly!
Když za krásného dne jsem potkal tebe,
v tvém jasném oku ukázal mi sebe;
co proved pak ten lotr dokonalý?

V srdce mne ranil žhavým hrotem střely.
A tvoje ručka, jindy tolik milá,
jej ještě hloub do něho zarazila.
Snad zemřu ranou, jež se nezacelí?

Měj, Milado, s mým bolem smilování!
Nejlépe bys mi srdce zahojila,
kdybys to svoje k mému přiložila.
Zhynout mi nedej dlouhém při čekání!

Obálka vydaná k dvoustému výročí narození
J. A. Smolera spolu se známkou od soukromé
doručovací firmy PostModern.

Přeložila Zuzana Bláhová-Sklenářová.

V literární pozůstalosti Jana Arnošta
Smolera byla dosud opomíjena
básnická tvorba. Báseň Miladzi je
míněna Mile Pfulec (1827–1895),
sestře jazykovědce Křescána Bohuwěra
Pfula, o níž Smoler usiloval. Mila dala
nakonec přednost lépe zajištěnému
vlastenci, faráři Jaroměru Hendrichu
Imišovi. Doznejme, že Mila Imišowa
se proslavila jako básnířka. Více
o Smolerově rodinné anabázi v článku
o valné hromadě Matice lužickosrbské
na str. 30.

Z DOMOVA

► **V úterý 8. března navštívila Lužický seminář skupina poslanců Saského zemského sněmu.** Po jednání v Parlamentu České republiky a následně v Kontaktní kanceláři svobodného státu Sasko poslanci v Lužickém semináři navštívili také prostory Společnosti přátel Lužice. Hosty přivítal předseda SPL Lukáš Novosad proslavem v lužické srbštině, v níž držel i svůj následný výklad. Do němčiny ho poslancům tlumočil lužickosrbský poslanec Marko Šiman (CDU), zjevně dojatý možností seminář a knihovnu svým kolegům ukázat. V doprovodu knihovníka SPL Jana Příkryla si poslanci prohlédli Hornikovu knihovnu a dověděli se něco o historii její i celého domu. Nad starou pamětní knihou SPL, v níž je ještě jako student lužickosrbského gymnázia na dávné návštěvě Prahy podepsán současný saský ministerský předseda Stanislav Tilich, Šiman zavzpomínal, že také on sám se svou třídou za středškolských studií Prahu i Lužický seminář navštívil. Na závěr poslanci vyjádřili spokojenost se spoluprací obou institucí, které v Lužickém semináři sídlí a podílejí se na propagaci srbské Lužice a tím i Saska jako státu.

red

Poslanec Marko Šiman ukazuje kolegům podpis saského ministerského předsedy Tilicha v pamětní knize SPL, foto archiv SPL.

Z HORNÍ LUŽICE

► (SN 12. 2.) **Dobry ohlas mělo nedávne první „serbske blido“ („lužickosrbský stůl“)** zorganizované v Lipsku. Jde o setkání Lužických Srbů za účelem praktikování lužické srbštiny ve volném hovoru tzv. u jednoho stolu. Počítalo se zhruba s deseti účastníky, ale dorazilo jich 17, včetně dětí. Nejstarší účastníci u stolu bylo 76 let, nejmladšímu dva roky. Lipští Lužičtí Srbové by se chtěli setkávat alespoň čtyřikrát ročně. Zároveň organizátoři hledají paní na hlídání, která by se přes den starala o děti lipských Lužických Srbů a mluvila s nimi lužickosrbsky.

► (SN 15. 2.) **V Zejlerově a Smolerově domě v Łazu byl zahájen Smolerův rok.** Na počest 200. výročí narození lužickosrbského vědce a národního buditele Jana Arnošta Smolera přednášela odborná pracovnice budyšínského Lužickosrbského institutu Susan-

na Hozyna o jeho vědeckém výzkumu a jeho sbírce lidových písní. Události se zúčastnilo asi 50 lidí.

► (SN 18. 2.) **První verze softwaru pro kontrolu hornolužickosrbského pravopisu je od nynížska dostupná na internetu.** Ve snaze o digitalizaci lužické srbštiny bylo touto první online pravopisnou kontrolou „dosaženo důležitého mezníku“, jak uvedla zástupkyně ředitele Nadace lužickosrbského národa Michaela Mošowa. Zájemci si mohou program stáhnout do počítače z adresy <www.soblex.de>. Kontrola funguje v programech LibreOffice, resp. OpenOffice, a Microsoft Office 2010. Je výsledkem open source projektu, který spojil Jazykové středisko WITAJ, Nadaci, Lužickosrbský ústav a mnohé další. Na projektu spolupracovali od roku 2009 programátoři Bernhard Baier a Wito Bejmak.

► (SN 22. 2.) **Tři desítky lidových umělců předvedly na velikonočních trzích v budyšínském Lužickosrbském domě zdobení vajíčkůk.** Kraslice a jiné tradiční výrobky přilákaly 1 900 návštěvníků. Na počest jubilejního 25. ročníku velikonočních trhů vydal PostModern na základě podnětu Podpůrného svazu pro lužickosrbskou lidovou kulturu speciální velikonoční poštovní známku v hodnotě 60 centů s motivem kraslic od Heleny Palmanowé.

► **Maćica Serbska po 25 letech**

Lužickosrbská inteligence se každý rok krátce před Velikonocí schází na valné hromadě Matice lužickosrbské, tentokrát to bylo již 5. března.

Letošní valná hromada se nesla ve svátečním duchu. Dvouleté narozeniny by totiž oslavil Jan Arnošt Smoler, největší autorita lužickosrbského národního obrození. Není tedy divu, že valné hromadě předcházelo uctění Smolerovy památky u rodinného hrobu na Hrodzišku a dvě slavnostní přednášky matiční akademie v aule Lužickosrbského muzea, doprovázené pěveckým vystoupením skupiny Přezpólni.

První přednášku proslavila Marka Cyžowa. Zaměřila se na Smolerův přínos rozvoji lužickosrbské hudby. Smoler sám nebyl jako hudebník veřejně činný, ale podílel se například na difúzi slovanských inspirací jako je melodie k písni *Hdžež so módrja, zelenja* nebo *Hdže statok mój*, velkým počinem byla organizace zpěvákých slavností ve 40. letech 19. století.

Přednáška Trudly Malinkowé se zaměřila na rodinnou anabázi Smolerových až do dnešních dnů. Část Smolerovy rodiny, která úspěšně působila v carském Rusku, vymřela po říjnové revoluci. Vnukovi Ivanu Smolerovi se podařilo v roce 1925 přesídlit do Budyšína a posléze do Prahy a stopy jeho vnuka Ivana končí v Praze na podzim

2013, kdy se stal bezprizorným. Materiální život J. A. Smolera nebyl snadný, tiskárna ani knihkupectví nevynášely, a tak si musel přivydělávat v různých povoláních, dokonce ve vstěhovalecké agentuře.

Po obědě následovaly výroční zprávy předsedy, pokladnice, zástupců sekcí, jazykových komisí a výboru pro památky. V diskusi rezonovala dvě témata: záměr Dawida Statnika zříditi jazykovou radu, která by prosazovala příklady dobré praxe jazykové politiky ze zásobníku úspěšnějších menšin a plánované přestěhování informační služby (SKI) z Lužickosrbského domu do tajemných prostor věže Lužickosrbského lidového uměleckého souboru (SLA). Je otázkou, jestli se s tím nepojí nějaké nové úkoly, protože za nenápadnost prostor by se nemusela stydět ani česká BIS.

Zásadní byla změna ve vedení Matice: předseda Jan Malink ani místopředseda Marko Kowar už nekandidovali – po osmi respektive pětadvaceti letech. Novým předsedou byl zvolen jediný kandidát Jurij Łuščanski, do vedení byli zvoleni rovněž všichni další kandidáti: Jěwa-Marja Čornakec, Pětš Šurman a další, na námět z pléna taktéž Dietrich Šolta, emeritní ředitel Lužickosrbského ústavu (SI). Rozhovor s novým předsedou přinášíme na str. 28.

račk

► (KP 20. 3.) **Mladý lužickosrbský skladatel a hudebník Feliks Brojer představil svoje dílo *Stabat mater*.** Předpremiéra se konala 12. března v klášterním kostele v Mariině Hvězdě. Poprvé v hudebních dějinách doprovodilo známý text basové sólo a smyčcový kvartet.

► (SN 24. 3., KP 27. 3.) **Budyšínské velikonoční jízdy byly ve 20. století obnoveny celkem třikrát.** KP informoval o jejich složitých dějinách: byly nepříznivě ovlivněny nejen oběma totalitními režimy, ale také úbytkem koní v Lužici ve druhé polovině 20. století. Budyšínské procesí z blíže neznámých důvodů poprvé zaniklo na konci 18. století. Roku 1927 bylo obnoveno, mj. i ve snaze přitáhnout do města více návštěvníků. Roku 1937 tradici přerušil nacionálně socialistický režim; obnovena byla zase roku 1951, ale trvala jen do roku 1970, kdy vyhasla pro nedostatek koní. U znovuoobnovení tradice roku 1992 stáli bratři Wito a Timo Meškankové. Pozvali bývalého budyšínského kantora křižáků Jurije Lipiče ze Smochčic, který jim zprostředkoval svoje zkušenosti; obnova pak už byla poměrně snadná, také proto, že někteří Budyšíňané se v 19. i 20. století pravidelně účastnili procesí jiných farností. Na budyšínském procesí se dnes podílejí Lužičtí Srbové i Němci, katolíci i evangelíci. Podle KP se letos velikonočních jízď účastnilo v celé Lužici 1594 jezdců, o čtyři méně než v předchozím roce. SN uvádějí pět nováčků a dva stříbrné jubily (tedy jedoucí po pětadvacáté) v budyšínském procesí, ve wotrowském pět stříbrných, v njebjelčickém tři nováčky

a dva stříbrné, v radworském procesí sedm nováčků a tři stříbrné, v bačonském tři nováčky a jednoho stříbrného, v chrósciském devět nováčků a dva stříbrné a v klášterském sedm nováčků a jednoho jezdce se stříbrným věnečkem. Většími počty se letos mohou pochlubit ralbické procesí, ve kterém jelo sedm nováčků, 15 stříbrných jubilantů a pět jezdců po čtyřicáté, a kulowské procesí, kde v lužickosrbské části jelo šest nováčků, pět stříbrných, dokonce dva železni (po pětadesáté) a pět jezdců po čtyřicáté, v německé části osm nováčků se zeleným věnečkem, pět jezdců se stříbrným, jednoho se zlatým (jede po padesáté) a dva jedoucí po čtyřicáté.

► (KP 27. 3.) **Byl objeven text kázání budyšínského lužickosrbského faráře Jakuba Antonína Kiliána z roku 1719.** Je starobylým dokladem zdobení vajec v Lužici technikou vyškrabování. Kilián hovoří o Kristu držícím v jedné ruce červené, v druhé modré vajíčko zdobené nápisem latinským, německým a lužickosrbským. Velikonoční kraslice jsou doloženy i v soudobých dílech pastora Abrahama Frencela (1656–1740), který hovoří o zvyku zdobit vejce a rozdávat je dětem a čeledi v době mezi Zeleným čtvrtkem a Velikonoční nedělí, neupřesňuje ovšem techniku zdobení. Ani pozdější zprávy nejsou konkrétnější. Navíc se předpokládalo, že katolíci Srbové původně vajíčka nezdobili.

► (KP 3. 4.) **Přítel Lužických Srbů dr. Zbigniew Gajewski z polského Sobaczewa oslavil 90. narozeniny.** Založil polsko-lužickosrbské sdružení (Towarzystwo Polsko-Serbołużyckie), vydal antologii *Znajeś-li tón kraj a lud? a Lužiske ześiwki*, do polštiny přeložil román Křesćana Krawce *Paradiz*.

► (SR 13. 4.) **Novým ředitelem Nadace lužickosrbského národa se po Marku Suchém stává Jan Budar.** Jedenačtyřicetiletého inženýra zvolila rada nadace. Instituce klíčová pro financování lužickosrbského kulturního života je od konce roku bez ředitele, Budar ale nastoupí až od podzimu.

► (SR 15. 4.) **Osmdesát politiků CDU ze saského a braniborského zemského sněmu**

společně zveřejnili 12 bodů, kde sdělují své představy o budoucí podpoře Lužických Srbů. Patří mezi ně pokračování projektu WITAJ, dovoz dětí do lužickosrbských škol, větší zastoupení lužické srbštiny ve veřejném prostoru, podpora studia učitelství lužické srbštiny. Mezi další záměry patří podpora lužickosrbských bohoslužeb, více lužickosrbského dabingu a vůbec podpora rozhlasového a televizního vysílání v lužické srbštině.

► (KP 17. 4.) **Birgit Mitzscherlichová přednášela o pražském Lužickém semináři.** Přednášku nazvanou „Stawizny a stawiznički ze Serbskeho seminara w Praze“ pronesla vedoucí diecézního archivu, knihovny a klenotnice budyšínské kapituly v rámci akademie Maticе lužickosrbské 7. dubna. Mitzscherlichová, mj. spoluautorka trojvazkové práce *Eine Kirche – zwei Völker* a zcela aktuální monografie o katedrále sv. Petra, představila budovu semináře i každodenní život v něm. Lužický seminář sloužil svému účelu od roku 1728. V domě byla kuchyně, jídelna, studovna a společná ložnice s třiceti lůžky. V čele semináře stával preses, zodpovědný za studenty i dům i za jeho hospodářské záležitosti. Kolem roku 1900 žily v semináři více než dvě desítky chlapců, z nichž zhruba polovina bývali Němci. Na malostranském gymnáziu, kde nejčastěji studovali, patřili k nejlepším studentům: slabší žáci se většinou po krátké době vraceli do Lužice. Studovali náboženství, němčinu, latinu, přírodovědu a matematiku, od roku 1908 povinně také češtinu. Cestu do Prahy zprostředkovala chlapcům většinou budyšínská kapitula, která byla patronem semináře. Zájemci jí předávali svá vysvědčení, potom byli od kanovníků zkoušeni a doporučováni. Kapitula dbala také na další studium chlapců v Praze.

► (KP 17. 4.) **Budyšínská děkanátní farnost připravuje projekt *Chcemy čas darić.*** Budyšínský farář Wito Šcépan je zodpovědný za největší farnost drážďansko-míšeňského biskupství se 4.000 katolíky žijícími v Budyšině a 89 vesnicích – za těchto podmínek může jen stěží všude působit rovnoměrně. Vesnicemi má proto projíždět speciálně upravený tzv. pastorační autobus, který má

zajišťovat větší přítomnost církve v jednotlivých lokalitách.

Z DOLNÍ LUŽICE

► (NC 2. 3.) **Škola dolnosrbského jazyka a kultury vydala nové CD s názvem „Schlagwort Wendisch“**, tj. „Heslo: lužickosrbský“. CD obsahuje nejstarší zvukové nahrávky v dolnolužické srbštině. Nejstarší dochovaná nahrávka pochází z roku 1907 a zachycuje písně Christiany Marakowé z Bórkow. Najdeme zde také árie žen ze Žylowa a Góru nebo hlas sedláka z Hażowa. Vydání CD bylo financováno z fondů Vattenfallu pro Dolní Lužici.

► (NC 9. 3.) **Studenti dolnolužické srbštiny mohou své jazykové znalosti doložit jazykovým certifikátem.** Pracovníci Jazykového střediska WITAJ připravili zkušební testy, prostřednictvím nichž lze ověřit úroveň jazykových znalostí. Na internetových stránkách <www.sprachzertifikat-sorbisch.de> si zájemci mohou vyzkoušet, jak by u testu uspěli. V jazykových testech se hodnotí čtení s porozuměním, poslech s porozuměním, písemný projev a mluvený projev.

► (NC 16. 3.) **Studentky lipské sorabistiky absolvují povinnou praxi na Dolnolužickosrbském gymnáziu v Chotěbuzi.** Jsou to bývalé chotěbuzské studentky, které nyní studují polštinu a lužickou srbštinu. V průběhu svých studií se detailně seznámily s dolnolužickosrbskou gramatikou, psychologií či pedagogikou. Nyní si své znalosti ověří v praxi.

► (SR 21. 4.) **Lubin a Kalawa se připojily k lužickosrbskému sídelnímu území.** Odsouhlasil to hlavní výbor braniborského zemského sněmu. Stalo se tak na základě nového Lužickosrbského zákona z roku 2014. Další žádosti mohou být předkládány do konce května.

Ze Serbských Nowin podává Jitka Rybolová, z Nowého Casniku Josef Blažek, ze Serbského rozhłosu Radek Čermák, z Katolského Posoła Jan Zdichynec.

TÉMA

Uhlí, uhlí, uhlí

Lukáš Novosad

Minulé číslo tohoto časopisu potvrdilo, že tištěným novinám neradno věřit, protože události světa, který popisují, jsou dávno jinde. Totiž zhruba ve dnech, kdy čtenáři mohli číst březnový zápisník předsednictva SPL, který kromě jiného přibližoval situaci kolem prodeje uhelných aktiv v Lužici a vysvětloval, že k němu nemusí dojít, neboť zájemci nabízejí dosavadnímu švédskému majiteli společnosti Vattenfall málo peněz, bylo oznámeno, že prodej se koná. A to ve prospěch českého EPH, společného podniku miliardářů Daniela

Křetínského a Petra Kellnera. Prodej samozřejmě ještě není definitivní, neboť jako spolujednatel Vattenfallu ho musí posvětit švédská vláda. Stane se tak pravděpodobně v srpnu a zatím není proč se domnívat, že by ho zamítla. Zároveň je to dost dlouhá doba na případný protitah spolkové německé vlády, pro niž je nový vlastník nepředvídatelnější než předešlý. Navíc Německo prý má v plánu obnovit aspoň částečně svou jadernou energetiku (byť jiné údaje uvádějí, že naopak do roku 2022 má jádro úplně skončit) a tepelné elektrárny

Dolnolužický povrchový důl, foto Martin Šlechta

postupně přestane podporovat. Plán vskutku je ambiciózní, počítá do roku 2035 pokrýt výrobu energie z 65 % z obnovitelných zdrojů a do roku 2050 z 80 %.

A tak někteří komentátoři prorokují, že do srpna v Německu dojde stran těžby k legislativní změně, která EPH vlastně znemožní nebo přinejmenším ztíží pořádné podnikání – tedy vydělávat. Je to ještě dlouhá doba a těžko odhadovat, co všechno se v téhle partii může odehrát. Navíc německá vláda musí zvládnout simultánu: vždyť zatím nikdo neví, jak bude vypadat letošní imigrantské léto a nakolik evropské vlády (německou zejména) zaměstná. Samozřejmě se předpokládá, že dost.

Každopádně situaci, která aktuálně nastala, lze nahlížet různě. Pro potřeby tohoto listu se patří vnímat ji českým a ovšem lužickosrbským pohledem. Ten zdejší, kterému je zřejmě blízký německý spolkový, je plný obav, co vlastně má Daniel Křetínský v plánu, neboť v poslední době kupuje jeden podnik za druhým – a to napříč odvětvími i státy. Kupuje firmy zdánlivě bez budoucnosti, typicky jako teď v Německu právě uhelné elektrárny, o něž přestávají mít zájem vlády, jelikož usilují o voliči preferovanou ekologickou energii. Vládní zdrženlivost má vliv na chování bank, které si tak rovněž drží odstup a na podobné obchody příliš nechtějí půjčovat. Takže Křetínský riskuje a pravděpodobně spoléhá na trumf ideologie: že totiž současné chování vlád je dočasné, protože pouze reaguje na módní ideové trendy. Prozatím je nemožné omezovat výrobu energie jenom na ekologickou, jednak je její výroba drahá, jednak dochází k výpadkům sítě, takže vlády s ním nakonec budou muset jednat jako s plnohodnotným partnerem a služeb uhelných elektráren nadále využívat. Což zvedne cenu za prodej uhelné energie jejím odběratelům.

Pokud tato strategie Křetínskému vyjde, stane se jedním z největších evropských hráčů na trhu s energetikou, a to nezávislým na chování států – ty budou závislé na něm. Aktuálně je druhým nejsilnějším energetickým magnátem v Česku, největším na Slovensku, snaží se posílit v Polsku, povedlo se mu nakoupit v Británii a nejnověji tedy v Německu. Tato strategie neustálých nákupů sice jeho firmy zadlužuje (aktuální dluh prý dosahuje výšky na 140 miliard korun), ale problém se rozhodl vyřešit chytře: část svých firem vydělil z celku, založil dceřinou společnost a ohlásil, že s ní vstoupí na českou a britskou burzu.

To je velmi dobrá zpráva pro našince i Lužického Srba: vstupem mezi obchodovatelné firmy totiž aspoň na tuto část Křetínského impéria bude mnohem víc vidět a bude snazší z jejího chování odhadovat chování celku. Uhelná aktiva sice mezi obchodovatelné položky patřit nebudou, nebrání to však Lužickým Srbům, aby se pokusili Křetínského akcie kupovat a vydělávat na nich. Jinými slovy: Lužickým Srbům se naskýtá po staletí těžebního útlaku možnost aspoň částečně aktivně rozhodovat o svém osudu, což je velmi komfortní pozice. Jenže vzhledem k tradiční staženosti Lužických Srbů a je-

jich opatrnému myšlení je takováto změna a víra v aktivní přístup k vlastní budoucnosti samozřejmě spíš divoký sen skalního fandý než realita. V ní už naplno probíhají vzájemné diplomatické námluvy: Tiskový mluvčí EPH Daniel Častvaj pro lužickosrbská média prohlásil, že „kulturně, jazykově a geograficky jsou si český a lužickosrbský národ blízko. Těší nás poznat (lužickosrbskou) menšinu a s obcemi budeme kooperovat.“ Následující kroky v regionu prý budou definovány po prostudování dosavadního angažmá Vattenfallu v úzké spolupráci se saskou vládou a právě obcemi. Těžko čekat jiný než takto nápadný slovník.

Ostatně předseda Domowiny David Statnik na něj navázal ujištěním, že stanovisko Domowiny se nemění a i nadále trvá na tom, že již nesmí být odbagrována žádná lužickosrbská vesnice. Zatím nejdál došel poslanec Hajko Kozel (Die Linke), který je zřejmě fanoušek sci-fi, protože víc než optimisticky prohlásil, že „v porovnání se Švédskem existuje v českém národě široce a hluboce zakotvený zájem o osud lužickosrbského národa. Mezi Čechy a Lužickými Srby existuje mnoho přátelství a iniciativ. Další odbagrování srbských vsí by vzájemné vztahy mezi oběma sousedními zeměmi poznamenalo.“

Obecně převládá úleva a spokojenost s tím, že konečně je jasno, jaká budoucnost Lužici čeká. Zprvu jde hlavně o Slesko. Mladí, dosud plní nejistoty, tak snad prý přestanou odcházet pryč. Bezvýhradně nadšení z prodeje EPH jsou saský ministerský předseda Stanisław Tilich (CDU) i jeho braniborský kolega Dietmar Woidke (SPD), kteří oba kvitují, že na další desítky let zůstanou zachována pracovní místa v regionu. Zdrženliví jsou zatím jenom Zelení, což se ale dalo čekat. O EPH hovoří jako o spekulativním kšeftaři a sdělují obavy, že noví majitelé budou vytěžené uhlí odvážet do Čech a klesne tak výkon a následně potřeba německých elektráren. Na to reagovali ministři na prvním společném setkání ministrů hospodářství saské a braniborské vlády a nových majitelů uhelných nalezišť (zjevně se se vzájemným nadbíháním neotáli) ubezpečením, že vývozu se netřeba bát, protože spolu se spolkovou vládou se postarají o to, aby k němu nedošlo.

Jak vidno, evropský a regionální pohled na dohodu mezi Vattenfallem a EPH se liší. Opatrnost je na místě, přece jen na rozdíl od švédské velkorysosti je našinci vlastní spíš „prefikanost“. Vzhledem k postavení Lužických Srbů třeba bude podstatné, aby nový majitel přinejmenším zachoval, ne-li rozšířil působnost a štedrost nadace Vattenfallu. O tom se zatím nahlas nemluví, ale v tomto směru bude nutné na EPH vyvíjet nátlak. Bylo by například vhodné vyhádat si u nového majitele nové podmínky pro lužickosrbské školství a usilovat o to, aby jeho nadace financovala co nejvíc škol. Ostatně vzhledem k historii česko-lužickosrbského soužití, plného vzdělávacích projektů, by to dávalo velký smysl. Na české straně sorabistům patrně nezbyvá nic jiného než zatnout zuby a svorně začít fandit klubu, který Křetínský také vlastní: Spartě. V mém případě je to dilema obzvláště citlivé: Slavia, nebo srbská Lužice? Být sorabistou je těžká věc.

ROZHOVOR

*Novým předsedou Matice lužickosrbské byl zvolen **Jurij Ľušćanski**. Mezi lužickosrbské činovníky se vrací po několika letech, kdy byl aktivním důchodcem. Zeptali jsme se ho na jeho dojmy a záměry.*

Když byla Matice v roce 1991 obnovena, jaké si stanovila úkoly?

Zejména pečovat o to, co nedělají „kamenné“ instituce, například Lužickosrbský ústav. V roce 1945 nebylo dovoleno Matici obnovit, protože její úkoly převzal Lužickosrbský ústav. Stát chtěl mít nade vším kontrolu. Například fond výtvarného umění přešel na Lužickosrbské muzeum, knihovna je součástí Lužickosrbského ústavu.

Činnost je rozdělena do pracovních sekcí. Dříve jsme měli i sekce zabývající se technikou, dnes nemáme ani sekci jazykovědnou, pouze jazykové komise, na druhou stranu v tomto oboru už jsme asi nejprozkoumanější slovanský národ vůbec.

Účastníci jste se diskuse nad článkem Tadeusze Lewaszkiwicze o budoucnosti lužickosrbského jazyka?

Profesor Lewaszkiwicz v Nowém Casniku předpověděl, že po roce 2170 už žádný Lužický Srb nebude mluvit mateřštinou. Na to odpověděl náš člen Hartmut S. Leipner v Rozhledu. Na takovou prognostiku žádné vědce nepotřebujeme, to není jejich úkol. Kdo rozhodne, jestli je sklenice poloprázdná nebo poloplná?

Matice měla v posledním čtvrtstoletí dva předsedy: Měrcína Völkel a Jana Malinka.

Máme nepsaný zákon, že se na místě předsedy střídá katolík a evangelík. Po Völkelově smrti jsem přesvědčil Jana Malinka, aby se novým předsedou stal on.

Pod vedením Měrcína Völkel se Matice hodně věnovala připomínkám výročí a obnově památek.

V době NDR byli oslavováni hlavně ti, kteří odpovídali představám minulého režimu. Připomínali jsme proto potom hlavně osobnosti, které pro socialistický režim neexistovaly. Například Jana Waltara, německého evangelického duchovního, který se naučil lužickosrbsky a stal se básníkem. I tehdejší farářka, jeho nástupkyně v Njeswačidle, byla překvapena. Je málo známo, že přeložil polskou duchovní píseň *Božo, ty Serbow wodžiš sy a škitaš*.

Měrcín Völkel dokonce sestavil kalendář výročí. V novějším vydání Lucije Bejminy už chybí méně známé osobnosti. Lužickosrbský ústav udržuje oficiální styky s vědeckým světem a Matice klade důraz na osobní styky se slovanským zahraničím. Já jsem se například účastnil oslav Matic na Slovensku a v Srbsku. To jsou dvě nejsilnější Matice. Žijeme ve velmi zajímavé době, kdy změny probíhají stále rychleji. Možná je to tím, že stárnu, ale mám pocit, že kontakty nejsou tak intenzivní. Osobní styky mizí. Lidé si napíší jeden mail a tím je všechno vyřízeno. Neomezujeme se jen na výměnu informací. Například Slovince jsme inspirovali k dalšímu zájmu o malíře Anteho Trstenjaka. Ve městě, kde působil, má nyní Trstenjak stálou výstavu. Můj přítel Igor Pirc mi umožnil, abych si v Lublani prohlédl Trstenjakovy obrazy. Byl tam jeden obraz s nápisem „Moravanka“, ale byla to Wojerečanka. Našel jsem i obraz slepského dudáka, který nebyl nikde uveden. Na něm je vidět, že se Trstenjak inspiroval u malíře Ludvíka Kuby, některá vyobrazení jsou si podobná.

Nový předseda Jurij Luščanski poskytuje rozhovor pro Serbski rozhłos, foto archiv SPL.

A jak hodnotíte předsednictví Jana Malinka?

Jako velmi dobré. Více se zabýval lužickosrbským jazykem. Zavedl Cenu Michała Hórnik a Cenu Bogumila Šwely pro gymnaziální studenty. Naše literárně-umělecká sekce se rozšířila na zahraničí,

o něž dříve pečoval Měrcín Völkel. Nepovedlo se zavedení společného lužickosrbského Otčenáše.

Na valné hromadě se hlavně hodnotila činnost uplynulého roku. Přiliš se nemluvalo o budoucnosti. Jaká jste si dal předsevzetí?

Pečujeme o lužickosrbské kulturní dědictví a vyslovujeme se k aktuálním otázkám, které přicházejí takřkajíc samy od sebe. Například ředitel lužickosrbské nadace rozhodl od stolu o přestěhování informační služby SKI do věže Lužickosrbského lidového uměleckého souboru. Už nakoupili nový nábytek. Z rady nadace se proti tomu nikdo neozval. Generace, která chodila do lužickosrbských škol, musí znát pravý význam Lužickosrbského domu, jeho dějiny. Už přede dvěma lety se rozhodlo, že se spojí technické služby pro lužickosrbské instituce. Ale dneska máme dvě ženy v divadle, které každý den prodávají lístky, další dvě sedí v pokladně souboru, další tři budou ve stejné budově v informační službě. To je přece plýtvání. O dalších našich záměrech zatím nechci mluvit.

Dalším diskutovaným tématem byla nová jazyková rada.

Sám předseda Domowiny říkal, že slovo „rada“ je spíš přehnané. Už máme školský spolek, Jazykové středisko WITAJ, různé poradní orgány a chceme, aby se jazyková politika dostala pod jednu střechu. Trochu před tím varuji, protože už máme spoustu výborů, kde sedí často titíž lidé.

Otázky položil a odpovědi přeložil Radek Čermák.

DOPISY

Ad: Rudolf Leška versus Ludovít Štúr a slovanský (lužický) svet

Dovolím si krátko zareagovat na příspěvek Rudolfa Lešku, který bol uverejnený v Česko-lužickom vestníku (ČLV) č. 2/ 2016 a ktorým menovaný reaguje na môj článok *Ludovít Štúr a slovanský (lužický) svet*, uverejnený v ČLV 7-8/2015.

Pozorný čitateľ si iste všimol, že som sa v svojom článku venovala osobnosti Ludovíta Štúra skôr okrajovo, viac pozornosti som venovala Štúrovmu vzťahu k regiónu Lužice ako súčasť slovanského sveta a tiež súčasnosti Lužice. Vychádzala som pritom najmä zo Štúrovho cestopisu *Cesta do Lužíc (vykonaná zjari 1839)*. Nerozoberala som Štúrovo dielo *Slovanstvo a svet budúcnosti*. Najmä tomu sa zas venoval v svojej reakcii Rudolf Leška. Nemala som potom dôvody zmieňovať sa o brojení Štúra za to, aby „všetci Slovania za literárny a spisovný jazyk užívali ruštinu“, resp. že „Štúr plédoval pre azbuku ako vhodné písmo pre slovanské jazyky“, ako komentuje Rudolf Leška. Citáty, ktoré som použila v svojom článku zo Štúrovho diela *Slovanstvo a svet budúcnosti*, čo tak znepokojilo autora reakcie, som použila len na zdokumentovanie širokých Štúrových záujmov o slovanský svet všeobecne a jeho osoby.

V svojom príspevku v ČLV 7-8/2015 som nehodnotila dielo *Slovanstvo a svet budúcnosti*. V žiadnom prípade sa neodvažujem odsudzovať túto Štúrovu prácu, najmä nie z pozície súčasnosti. Ale keď sme už pri tejto téme: Ludovít Štúr písal menované dielo v najťažšom období pre slovenský národ, po prehratej revolúcii 1848. Pre svoj národ a ostatných Slovanov v 50. rokoch 19. storočia našiel ako východisko záštitu v spojení Slovanov pod vedením Ruska. Áno, z hľadiska dnešnej historiografie sa považuje za nesporné, že po neúspešnej revolúcii v roku 1848 sa Štúrove názory zmenili. Dezilúzia a bezvýchodiskovosť spôsobili, že Štúr opustil verziu mnohých slovanských národov (z ktorých minimálne dva pomáhal zachovať, resp. posunúť ich vo svojom vývoji na vyšší stupeň, vytvoril z nich moderné národy). Priklonil sa potom k verzii Ruska ako záchrancovi slovanského sveta, čo so sebou nieslo aj určitú nekritickosť k ruskej autokracii atď. S týmto názorom však nebol medzi slovanskou inteligenciou v svojom čase v rakúskej monarchii sám. Veď k panslavizmu sa hlásil aj

Valná hromada Společnosti přátel Lužice 2016

František Palacký, istý čas aj Karel H. Borovský, k novoslovanstvu, resp. austroslovanstvu politici Karel Kramář, František Ladislav Rieger. Ba doteraz panslavistické myšlienky prežívajú v rôznych politických i nepolitických združeniach a spolkoch (aj v Čechách: Českomoravský slovanský svaz, České hnutí za národní jednotu). Osobne nevidím na existencii panslavistických myšlienok, či v minulosti alebo v prítomnosti, nič zlé. Aj napriek novej dobe by sme si azda mali a mohli osvojiť štipku tolerancie voči názorom a konaniu druhých, pokiaľ tým neškodí. Veď svet je pestrý a všetci máme nárok na názor. Rovnako aj naši predkovia.

Ad Ludovít Štúr a slovenský národ: Štúrovo kodifikovanie slovenského spisovného jazyka v rokoch 1843–1844, ktoré prijali za svoj všetky relevantné konfesijné skupiny slovenskej spoločnosti, bol pokusom o vytvorenie národnej literárnej tradície.

V čase Štúrovo pôsobenia slovenský národ ako potenciálny nositeľ národného štátu bol ešte príliš slabý a Štúr urobil významné kroky, aby ho na túto úroveň dostal. Napríklad aj tým, že nabádal k vytvoreniu materiálneho zázemia pre Slovákov, o čom svedčia aj jeho výzvy, že národ má zbohatnúť.

Ad Ludovít Štúr a Lužickí Srbi: v apríli 1839 sa Štúr na všetkých svojich zastávkach Lužicou (Budyšín, 24.–27. apríla 1839, Zhorelec, Kralowski haj, Kamenec, Drážďany a Lipsko) stretal s lužickými vlastencami. Vari najviac na neho zapôsobili mladí lužickí študenti gymnázia v Budyšine, ktorí sa združovali v Serbskem gimnazialnem towarzystvu, v rámci ktorého začali práve v tom čase oživovať národný život svojich rodákov. Ludovít Štúr podporil u budyšinských študentov, ale aj ostatných lužických vlastencov rodolásku a spolupatričnosť k Slovanstvu. Organizoval pre nich zbierky kníh na Slovensku aj v Čechách. Požiadal aj významného českého nakladateľa, tlačiaru a kníhkupectva Jaroslava Pospíšila, aby na Lužicu zadarmo posielal z Prahy časopis Kwěty. Lužickí Srbi vydávali ešte v 40. rokoch 19. storočia svoje knihy vo fraktúre (švabachu). Štúr nabádal J. A. Smolera (list z 17. marca 1840), a lužických vlastencov (list z 24. novembra 1839, z Halle; z 23. marca 1840, poslaný z Halle) k tomu, aby opustili svoj nemčinou pokazený pravopis a prijali nový, slovanský, na základe českého. Ale aj Lužickí Srbi vedeli oceniť priateľstvo a žiľivosť Ludovíta Štúra a jeho prínos pre ich emancipačné hnutie. V denníku budyšinskeho Serbskeho gimnazialneho towarzystva sa dočítame: „Štúrovi sme zaviazaní veľkou vďakou, pretože nám urovnal cestu k iným Slovanom tým, že kvôli nám písal do Prahy, Pešti a Bratislavy. Keď sa znovu oživí hnutie Lužických Srbov, budeme vďační predovšetkým Štúrovi. Naplnil naše srdcia novým nadšením a posilnil naše snaženia.“

Štúrov cestopis *Cesta do Lužíc* vzbudil živý ohlas v slovanskom svete. Už v roku 1840 ho uverejnili v srbochorváčtine v *Letopise Matice Srpske*.

Ad vyjadrenie R. Lešku: „Téma Štúr a Lužica je iste zaujímavá, a to aj z dôvodu analogického postavenia Slovákov a Lužických Srbov, ale autorka preháňa, ak píše, že aj dnes je situácia podobná.“ Pozorný čitateľ môjho článku postrehol, že som pri porovnávaní stavu Lužických Srbov a Slovákov použila minulý čas, a to tak na strane 36 dolu, ČLV č. 7-8/2015: („Oba národy boli malé a dlhé stáročia utláčané dominantným väčším národom...“, ako aj na strane 37 dolu: „Do nedávnej minulosti...“

Prekrútenie mojich myšlienok z minulého času na prítomnosť malo Rudolfovi Leškovi podistiť poslúžiť na to, aby svojmu príspevku pridal na aktuálnosti, priam určité politické podfarbenie. Škoda, že ČLV sa dal zviest týmto smerom, najmä, keď deklarované zameranie tohto periodika je iné. Alebo že by sa časy a spôsoby od doby skvelého českého prozaika, dramatika, básnika a novinára par excellence, Karola Čapka, až tak veľmi nezmenili? Ten už v roku 1933 vyčítal novinárom *Tvorby*, že píšou spôsobom: „... jen když to pro kavárenské čtenáře vypadá jako revolučně dynamický způsob pohledu na věci a lidi.“ (Karel Čapek: *O čem Tvorba neví*; Lidové noviny 28. 11. 1933).

Jana Judinyová

Valná hromada Společnosti přátel Lužice (dále SPL) se sešla v sobotu 9. dubna 2016 v Lužickém semináři v Praze. Jednání bylo zahájeno zpěvem lužickosrbské hymny *Rjana Lužica* (manželé Křížovi, E. Papcunová a M. Boukal) a předseda L. Novosad přivítal přítomné. Zapisovatelkou byla zvolena Z. Bláhová a ověřovatelem R. Čermák.

Valnou hromadu přišla pozdravit vedoucí Kontaktní kanceláře Svobodného státu Saska paní Dipl. Päd. Stefanie Rehm M. A. V projevu vyjádřila potěšení nad pozváním, radost ze spolupráce se SPL, s níž kancelář sdílí budovu, a naději, že tato přátelská spolupráce bude pokračovat. Popřála také úspěch dnešnímu jednání i dalším aktivitám SPL a nabídla pomoc, bude-li SPL potřebovat. Hovořila německy, projev tlumočil do češtiny J. Příkryl.

Předseda pak přednesl zprávu o činnosti SPL v roce 2015. Podařilo se, že Lužický seminář nyní funguje prakticky soustavně, je však nutno pořádat i jiné akce než lužickosrbské – při tom se však lidé seznámí s cennou budovou a podvědomě i s Lužickými Srby. O kurs hornolužické srbštiny byl loni velký zájem, na letošní kurs ohroženější dolnolužické srbštiny se přihlásilo dokonce 14 posluchačů. Díky tomu je SPL oceňována v samotné Lužici jako přední instituce, kde se učí lužické srbštině (5. místo). Živé kontakty SPL s Lužicí jsou náročné, ale vyplácí se, lužickosrbské instituce začínají SPL brát jako respektovaného partnera. Výlety přinášejí do rozpočtu SPL významné příjmy. Mediální presentace se rozvíjí mj. díky zapojení O. Šrámka z ČT (živé vystoupení J. Lužčanského; cenný záznam unikátní inscenace světové premiéry divadelní hry Vodník), díky Facebooku (4. nejsilnější stránka se sorabistickou tematikou, význam pro finanční podporu SPL), a d. Spolupráce s německými subjekty a německá řeč už nevyvolává tolik animosity jako dříve, problémem je nyní spíše laxnost Lužických Srbů a jejich institucí, a také jejich laxnost v užívání lužické srbštiny.

E. Papcunová přednesla účetní zprávu za rok 2015, kterou vypracovala K. Matějčíková. Příjmy v uplynulém roce převýšily výdaje o více než 30 tisíc Kč. Téměř polovinu příjmů tvořily granty, další významné příjmy jsou členské příspěvky, předplatné Česko-lužického věstníku, prodej zboží, vstupné na akce a kursové a především dary, za které SPL dárčům opět děkuje. Výdaje šly na vydávání Česko-lužického věstníku (z poloviny bylo kryto mimořádnými dary). Série přednášek, společenských setkání a zájezdů byla zcela pokryta z dotace Magistrátu hl. m. Prahy, dary a vstupným. Vydána byla vícejazyčná publikace o Lužickém semináři, která byla z většiny financována z dotace Magistrátu hl. m. Prahy a Česko-německého fond budoucnosti. Významnou položkou v nákladech jsou platby za služby v Lužickém semináři, významné byly také investice do vybavení: instalace kuchyně a zajištění zázemí pro ubytování hostů obnášela. Na pokrytí těchto výdajů společnost převedla volné finanční prostředky, především členské příspěvky. Přepatek na službách zjištěný při vyúčtování bude vrácen do rozpočtu SPL na chod semináře. Před Vánoci požádala SPL své členy a příznivce o mimořádný dar na pořízení dataprojektoru, na který se skutečně vybralo, byl pořízen a z přebývajících peněz byla dokoupena i brašna, promítací plátno a další technické vybavení. V roce 2015 bylo přijato 15 nových členů. Počet členů k 31. 12. 2015 byl 141, z toho je 13 čestných. Š. Pilát pak přednesl zprávu revizní komise. Ta doporučila valné hromadě schválit účetní uzávěrku za rok 2015, která byla poté schválena jednomyslně všemi hlasy.

Předseda dále přednesl výhled činnosti na rok 2016. Komentoval některé plánované podniky a záměry. Hovořil také o tušeném prodeji lužických uhelných dolů Vattenfallu P. Kellnerovi a D. Křetínskému (EPH) – SPL bude podporovat Lužické Srby, aby jim nadace Vattenfallu (nebo nového majitele) poskytovala podporu jako dotud. V Lužickém semináři budou renovovány historické knihovny, uložené do letoška ve skladu v Počernicích v nevyhovujících podmínkách. SPL na jejich opravu opět bude žádat členy a příznivce o dary. Podařilo se prodloužit nájem Lužického semináře do roku

2025. S MŠMT jednáme o umístění tabulky u vchodu do budovy, která by informovala o sídlu SPL, řešíme malování, opravy podlah apod. Z chystaných publikací jmenujme překlad druhého dílu Bržanova Krabata, sborník z II. sorabistického sympozia, reprint časopisu *Gmejnska heja* s českým překladem a historickým komentářem, česko-lužickosrbské vydání pohádky (ve formě pro autistické děti, což se osvědčilo jako vhodný přístup k osvojení jazyka). Na jejím základě připravujeme presentační program pro lužickosrbské školy, který má zabránit odkládání lužické srbštiny, a vzdělávací program pro české střední školy.

E. Papcunová přednesla plán hospodaření pro rok 2016. Letošní provozní rozpočet Lužického semináře konečně snad nebude napjatý jako v předchozích letech. Ediční počiny závisí na grantech a podílu spolupracujících subjektů.

Po krátké diskusi uzavřela dopolední program píseň *Měj ty dobrou noc* a následoval společný oběd – refektář semináře se tak na chvíli vrátil ke svému původnímu využití.

Dopolední program byl zahájen písní *Běži voda, běži*. Hlavním bodem byly doplňovací volby do předsednictva. Předseda oznámil resignaci členů předsednictva SPL Martina Boukala a Terezy Valáškové, a uvedl nové kandidáty Jana Příkryla a Martina Šlechtu, kteří se stručně představili. Po volbě volební komise (R. Čermák, Š. Pilát a M. Boukal) následovalo tajné hlasování o kandidátech. Z 22 odevzdaných volebních lístků bylo 22 platných hlasů, J. Příkryl získal 20 hlasů, M. Boukal 20 hlasů. Oba kandidáti byli zvoleni za členy předsednictva SPL na dva roky.

Během sčítání hlasů předseda představil brožuru *Hórnikova lužickosrbská knihovna v Praze*, kterou právě vydala SPL v šesti jazykových mutacích (česky, horno- a dolnolužickosrbsky, německy, anglicky a ruský). Jde o průřez hlavními ději středoevropské historie, které ovlivňovaly osud knihovny. Prodejní cena je 50 Kč / 2 €.

Dále předseda presentoval dvě nové historické publikace o Lužici. Luděk Březina vydal monografii *Mezi králem a stavy – Dolnolužické zemské fojstství na prahu novověku (1490–1620)*. Druhým titulem je kolektivní monografie Lenky Bobkové a kol. *Česká koruna na rozcestí. K dějinám Horní a Dolní Lužice a Dolního Slezska na přelomu středověku a raného novověku (1437–1526)*. Obě knihy jsou z nakladatelství Casablanca, které se podílelo i na vydání brožury o Hórnikově knihovně (<<http://www.icasablanca.cz/vydane.html>>).

Vedoucí redaktorka E. Papcunová pak podala zprávu o Česko-lužickém věstníku. Na rok 2015 se následkem změny v podmínkách grantu nezdařilo získat finanční podporu od MK, ČLV byl tedy financován plně z předplatného, volných prostředků SPL a za vydatné pomoci darů. Předplatné bylo zvýšeno na 300 Kč. Budeme žádat o podporu ze Státního fondu kultury. Vedoucí redaktorkou je aktuálně E. Papcunová, zástupcem J. Zdichynec, redaktory Z. Bláhová-Sklenářová, R. Čermák a Š. Pilát. V průběhu roku převzala sazbu M. Lapišová, s níž je redakce velmi spokojena. Uvažujeme o internetové verzi, k jejímu zřízení však chybí kapacita. To je také hlavním ohrožujícím faktorem pro celý věstník – členové redakční rady jsou na pokraji svých možností a hrozí kolaps časopisu, nebude-li redakční rada doplněna novými pracovníky.

Předseda vyjádřil velké uspokojení nad nynějším stavem časopisu. Sdílí ale obavy z přepracovanosti činitelů SPL, nejen redakční rady. Obecně chybí dorost – mladí se účastní výletů a akcí, ale nejsou ochotni ke členství ani k pravidelné organizační práci v SPL. V Praze zaniklo studium sorabistiky, zmizelo poválečné nadšení, vyprchaly i vazby na někdejší NDR, není na čem stavět. Hrozí, že vybudujeme Společnost s kvalitním programem, časopisem i zázemím, ale nebude komu to vše předat.

Knihovnick J. Příkryl přednesl zprávu o stavu Hórnikovy knihovny. Archivář H. Oberhel přednesl zprávu o stavu archivu SPL; okomentoval také aktuálně instalovanou výstavu plakátů z let 1945–46 týkajících se dobových snah o připojení Lužice k ČSR. O. Šrámek přednesl zprávu o stavu mediátéky SPL, kterou doprovodil ukázkou videa z pražského představení skupiny Floppy Dolls v Reznické. Upozornil na problém autorských práv, který brání půjčování nosičů a bude nutno vyřešit možnost lepšího presenčního badatelského studia těchto materiálů.

Předseda na závěr vyjádřil spokojenost, že SPL zavedla dvouleté funkční období, protože díky tomu valná hromada proběhla konstruktivně, bez předvolebních sporů, a mohla řešit věcné úkoly. Poděkoval všem za účast a otevřel diskusi. Hlavními body byla dostupnost propagačních materiálů Domowiny v Praze, obnova spolupráce s univerzitami a možnosti popularisace mezi mládeží v různých formách (mj. rockovými koncerty). Jednání valné hromady SPL bylo ukončeno poděkováním předsedy, pěveckým vystoupením předešlých účinkujících s písní *Hdže statok mój* (lužickosrbská varianta písně *Kde domov můj*) a písní skupiny Floppy Dolls z videa.

Zuzana Bláhová-Sklenářová

KAK TO WIDŽU JA

Představujeme vám novou rubriku „Kak to widžu ja“. Dlouhodobou snahou redakce bylo získat pro ČLV dopisovatele přímo z Lužice, abychom mohli čtenářům zprostředkovat jednak aktuální kontakt se živými Lužickými Srby, jednak pravidelnou dávku lužické srbštiny. Děkujeme proto **Kristin Heelemanec**, že se tohoto úkolu ochotně a nadšeně zhostila.

Z Hornjeje Łužicy do Prahi

Wot srjedź februara bydlu hižo w stolicy Českeje, a studuju tu jedyn semester na Karlowej uniwersice.

Po přenim kontakće z předsydstwom Towaršnosće přečelow Serbow poprosy mje Eliška Papcunová jako šefredaktorka Česko-serbskeho wěstnika, hač nochcu prawidłownje něšto serbskeho za Wěstnik pisać. W *sčehowacy* předstaju so skrótka sama jako zahajenje rynku. Sym jedynadwacělětna studentka kultury a managementa w Zhorjelcu/Zgorzelecu. Pochadžam ze Serbskich Pazlic. Maturitu zložich 2013 na Serbskim gymnaziju w Budyšinje. Za čas maturity a studija w Zhorjelcu běch w předsydstwje Serbskeho młodžinskeho towarstwa Pawk a *zdom* z předsydku na zašlej dwě lěće. *We wobłuku* swojeho studija absolwowach hižo *winowatostry* praktikum w Danskej pola Němskeje mjeńšiny a tučasny, tohorunja winowatostry, absolwuju wukrajny (Erasmus) semester w Praze. Studuju tu na Fakulce humanitnych wědomosćow Karlowej uniwersity, na amerikanskim instituće a na Fakulce socialnych wědomosćow. We swojim swobodnym času tu w Praze wuchodžuju so rady wědomje z *wočinjenymaj* wočomaj po měsće a parkach, tak wotkryju sebi njeturistiske *zawlečene sčezki*. Nimo toho spytam swoje znajomoscě češćiny polěpšić a prawidłownje, we wšednym žiwjenju, nałožować. Wězo zběram tež zhromadnje z dalšimi wukrajnymi, ale tež češćimi studentami po nocach nazhonjenja w klubach, barach a na wječornych kulturnych zarjadowanjach. Na příklad woptach hižo Dwořakowu Rusalku w Narodnym džiwadle.

W přichodnych zešiwkach Wěstnika čitaće wjace wo a wote mnje, na příklad što je produkt mojego džěla w Danskej „Serbske lěto“, a što je a čini Młodžina europskich narodnych skupin (MENS, jen. YEN). Tež Serbske młodžinske towarstwo Pawk budže hdys a hdys něšto zajimaweho rozprawjeć. Wjeselće so a dajće sebi lubić!

Kristin Heelemanec

Slovniček: stolica – hlavní město, *sčehowacy* – následující, *zdom* – zároveň, *we wobłuku* – v rámci, *winowatostry* – povinný, *tohorunja* – rovněž, *wočinjenymaj* – otevřenýma (duál), *zawlečeny* – zapadlý, *sčezka* – pěšina, *jen. (jendzelsce)* – anglicky.

ZÁPISNÍK

Vážení čtenáři,

jak jsem již uvedla na valné hromadě SPL, v uplynulém roce jsme se potýkali s problémy kolem financování Česko-lužického věstníku. Především díky vašim darům, za které tímto znovu dě-

kujeme, se podařilo kritickou situaci ustát a vzhledem ke stabilnější finanční situaci SPL doufáme v klidnější průběh vydávání ČLV v letošním roce.

Ovšem jako závažnější problém se letos jeví personální obsazení redakční rady, jejíž členové jsou přetížení a pracují s vypětím všech sil. To se nedá zvládat dlouhodobě. Prosíme proto čtenáře, aby nám pomohli najít posilu, která by se plnohodnotně zapojila do přípravy časopisu. Redakční rada využívá online redakční systém, není tedy závislá na osobních setkáních redaktorů. Dále akutně hledáme referenta ze Serbských Nowin.

Pokud se nám nepodaří rozšířit řady redakce, budeme bohužel muset ke konci roku vydávání Věstníku ukončit.

Eliška Papcunová, vedoucí redaktorka

Společnost přátel Lužice vás zve na tyto akce:

- v úterý 3. 5. od 18 hodin přednáška Ivo Haráka – **Josef Suchý a Lužice** (Lužický seminář)
- v pátek 13. 5. od 17:30 čtení Milana Hrabala a Radka Čermáka z knihy **Druhý světy Róži Domašcynny** na veletrhu Svět knihy (Výstaviště)
- v úterý 24. 5. od 18 hodin beseda s Kristin Heeleanec o **spolku lužickosrbské mládeže Pawk** (Lužický seminář)
- ve středu 1. 6. od 15 hodin **dětský den** (Lužický seminář)
- o víkendu 25.–26. 6. **Letní slavnost** – ve spolupráci s Kontaktní kanceláří svobodného státu Sasko, letošní ročník je věnován Lipsku (Lužický seminář)
- **cyklovýlet** – letní termín upřesníme později, předběžně se ale již můžete hlásit na luzice@luzice.cz

V Lužickém semináři můžete i nadále vidět výstavu **Za svobodu Lužice** – plakáty z let 1945 a 1946 z archivu SPL. A neváhejte sebe nebo své děti přihlásit na **letní školy a tábory**:

- 8. 7. – 23. 7. v Budyšině (pořádá Lužickosrbský institut <<http://www.serbski-institut.de/cms/os/668/1%4C%9Btmi-kurs/>>)
- 21. 7. – 27. 7. v Burgu ve Spreewaldu pro mládež ve věku 14–17 let (pořádá jazykové centrum WITA), více info na viktor.zakar@sorben.com)
- 4. 8. – 16. 8. v Lipsku a Budyšině (organizuje Lipská univerzita a SPL <<https://sorb.philol.uni-leipzig.de/hsb/studij/serbska-letnja-sula/>>)

PSALI JSME PŘED 93 LETY

Lužičané žalují v Norimberce. Mezinárodnímu vojenskému soudu v Norimberce předložila Lužickosrbská národní rada v Budyšině žalobu lužickosrbského národa proti 24 válečným nacistickým zločincům, uvedeným v obžalobě mezinárodního vojenského soudu ze dne 6. října 1945. Předmětem žaloby jsou zločiny obžalovaných proti lidskosti podle bodu 4. zmíněné žaloby, jichž se dopustili proti lužickosrbskému národu. Tato žaloba se opírá výhradně o úřední spisy nacistických úřadů v Německu. Lužičtí Srbové zvedají sebevědomé hlavu. Norimberský soud je jim jen vítanou příležitostí, aby znovu upozornil svět na své ponížení a aby se znovu dovolávali jako poslední zotročený národ Evropy obnovení své dávné samostatnosti. Je příznačné, že Lužičtí Srbové jsou zatím jedinou složkou říše německé, která se odváží před celým světem žalovat na násilí a hrůzy svých tyranů. Lze se nadíti, že tato žaloba jen posílí jejich volání po svobodě.

ČLV 3/4, 1946

(pokračování v dalším čísle)

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1 – Malá Strana, www.luzice.cz, luzice@luzice.cz, ročně v osmi číslech a dvou dvojičkách nákladem 300 výtisků. Cena 30 Kč.

Redakční rada: vedoucí redaktorka Eliška Papcunová, U Santošky 11, 150 00 Praha 5, elisapcunova@gmail.com; zástupce vedoucí redaktorky: Jan Zdichynec, zdichy.j@seznam.cz; členové: Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Štefan Pilát. Sazba: Martina Lapišová.

Roční předplatné: ČR 300 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet Fio banka, a. s., 2900678633/2010.

Objednávky a stížnosti na nezasilání: Redakční rada ČLV, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1 – Malá Strana, luzice@luzice.cz, tel. 728 581 822.

Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor. Nevyžádané rukopisy nevracíme.

MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.

*Přinášíme první část třetí, již poslední ukázky z knihy **Edwarda Wornara**: Traugott Xaverius Unruh – Von der Sorbenwenden Wesenheit und Herkommen (Verlag Reinecke & Voß, Leipzig 2015) v překladu **Stanislava Tomčíka**. Doufejme, že se vbrzku podaří vydat celý překlad tohoto fiktivního rukopisu z 18. století.*

Traugott Xaverius Unruh O Lužičanů podstatě a původu

O Lužičanů nejroztodivnější zvířeně (1. část)

Když Hospodin stvořil zemi, již nám ve své nesmírné dobrotivosti a moudrosti daroval, nejen abychom ji podmanili, nýbrž a především abychom šířili Jeho slávu a velebili Jeho vznešenost, stvořil také pátého a šestého dne nejroztodivnější zvířectvo, z nichž bylo tolik v posledních letech tak trefně popsáno v díle *Systema Naturae* Carla von Linné a v *Geografických dějinách lidstva* Eberharda von Zimmermanna. Ale jelikož tisíc let je pro nás jako pro Něj den jeden, nebudeme zajisté těmto znamenitým učencům křivdit, když tvrdíme, že jakkoli jsou jejich dlouholetá díla obsáhlá, v žádném případě nepopsali ani desetinu Jeho díla těchto dvou dnů, ba chceme zajít dále a říci, že by bylo naopak přímo rouhačské něco podobného se domnívat, a navýsost nespravedlivé od smrtelného člověka něco tak nemožného požadovati.

Smíme proto snad správně z toho vycházeti, že Lužičané ve světech, jež navštívili na cestě ze své pravlasti do krajiny, již nyní obývají, poznali nejrůznější zvířenu, jež nikde není popsána a tak je pro naše cizí a také tak neobvyklá, že se objevuje, z poloviny upadá do zapomnění, již jen v pověstech a pohádkách. V této kapitole se nepokusíme o nic menšího, než prostřednictvím vědy a logiky ukázat, která z těchto zvířat mohou být skutečná a existenci kterých logika popírá. Tohle je v plně šíří nemožná opovržlivost, neboť známe ne méně než 65 podivuhodných stvoření u Lužičanů, a tak jsme pro krátkost tohoto spisku vybrali a na tomto místě popsali pouze nejdůležitější a nejneobvyklejší, jakož i ty, jež naše posavadní vývody potvrzují. Takové případy, jež by byly s našimi dosavadními domněnkami neslučitelné, jsme nenašli, jinak bychom je zajisté věrně jmenovali, neboť nic nám není vzdálenějšího než zavádět čtenáře v omyl.

Plon aneb *zmij*, jenž je u nich jakož i u Japanců dodnes velmi rozšířen, je vesměs pokládán za draka. Přesto udivuje, že tento živočich, jenž nosí zlato do domu, v němž bydlí, vletává do obydlí komínem a stejnou cestou zase ven, což se může zdát už pro jeho velikost prazvláštní. Když odpočívá, není nepodoben bílému teleti a nemá tudíž křídel, a proto se nám musí jevit jako pohádkové zvíře. Jak jsme ale již vyložili a jak je čtenáři z předešlé kapitoly již dostatečně známo a doloženo, pohonnou silou létání je přeče kouř, jehož je v komíně dostatek. Tak se *plon* v komíně naplní kouřem, od čehož se snad dá odvodit i jeho název, tedy *plný* – *plon*, aby pak silou kouře létal, dokud kouř všechen není spotřebován, pročež je *plon* po svém návratu zcela bez kouře a tedy bílý. Poněvadž pak jsou všechny podané skutečnosti zcela slučitelné s vědeckými poznatky a nevykazují žádných protimluvů, což by bylo u bájného zvířete, jež je výplodem fantazie a nikoli rozumem, vysoce nepravděpodobné, můžeme považovat *plona* za skutečného.